

SLOVENSKI

GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželó.“

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi se ne
prijemajo.

Oznanila se prijemljejo,
plača za vrstico je 10 k.
in za kolek 30 k.

Izbaja

1. in 16. vsakega mesca
in velja s poštnino vred
in v Mariboru z pošiljanjem
na dom
za celo leto . . . 2 fl.
„ pol „ . . . 1 fl.
„ 1/4 „ . . . — fl. 50 k.
Brez poštnine in
pošiljanja 1 fl. 80 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 8 k.

Štv. 10.

V Mariboru 1. junija 1867.

Tečaj I.

Vabilo.

„Slovenski Gospodar“, ki tečas izhaja vsakih 14 dni, pride od 1. julija počenši po želji mnogih čitateljev vsak teden na svetlo. Prinašal bo v oni obliki kakor dozdej nauke o kmetijstvu, nove skušnje, ki delo polajšajo in korist povisajo, poprek se bo trudil, da bo slovenskemu kmetovavcu svetoval, kako si naj svoj težaven stan z umnim obdelovanjem vedno bolj in bolj popravi, da ne ostane za svojim nemškim sosedom, ki se tudi v šolah in iz knjig in časnikov uči, da napreduje. Če ne napredujemo z sosedom, vtegne naše gospodarstvo pešati, moramo kos za kosom prodati, iz kmeta postane želar, iz želarja viničar, in sosed se širi, slovenske kmetije pa se pomikajo vedno dalje nazaj, kakor se vidi na mejah in poleg mest.

Premoženje ni samo prijetno, ampak daje tudi veljavo, zato imamo Slovenci z delom in naukom tudi tu napredovati. Pa ne samo v kmetijstvu, ampak tudi trgovini in obrtniji moramo napredovati. Revne prišelce včasih zavidamo, če se v kratkem med nami obogatijo, tudi nam je tista pot odprta, pohlevnost naša izvira le iz nevednosti učimo se, nauk in znanje nam daje srčnost za enaka podvzetja! Al tudi za kmetovaveca je treba vedeti, kde in po čem on svoje pridelke lahko sprodal in kde si naj boljše orodje kupi. Marsikteri še kaj pridelal, pa ne ve, kako bi te pridelke prodal, kupci pridejo, med njimi — svet je že tak — tudi taki, ki na lasten dobiček več gledajo, kakor na poštenost. Tem napakam nasproti bo že tržna cena „Slovenskega Gospodarja“ kaj vredna, in mimo tega še marsikter nasvet koristil.

Naj bolj zanemarjeno pa je pri nas Slovencih društveno življenje. Velike reči se dosežejo, če se več moči skupaj spreže. Zato ne bomo za naprej smeli reči: meni je vse prav, naj delajo kakor hočejo, jaz se ne vtikam rad v te reči, nočem pri srenji, ne pri okrajnem zastopu, ne pri volitvah v deželni zbor itd. nič imeti opraviti. Tako prihodnjič slovenski Gospodar ne bo smel več reči. Kdor plačuje, mora v ustavni državi tudi marati za to, kamor se denar obrača, in da se more, se mu je treba učiti. V ta namen bo „Slovenski gospodar“ razkladal tudi srenjske okrajne, deželne in državne zadeve in narodne stvari, da se pogled slovenskega gospodarja širi in da bode v ustavni državi ustaven državljan t. j. ne samo plačeval ampak tudi račune stroškov pregledoval.

Medsobna podpora bo nam svetovala napraviti si polkladnic ali kmetjskih posojilnic in drugih koristnih naprav: vse duševne in telesne moči bomo morali napeti, da pridemo naprej. In na poti napredovanja moramo imeti voditelja in posrednika, ki nam kaže, kako in kaj. Taki voditelji so nam časniki in posebno gospodarjem tukaj okoli naj bo naš

„Slovenski Gospodar“. Poleg kupice vina naj se bere „Slov. Gospodar“ po nedeljah v vsaki količkaj ukaželjni slovenski hiši in ukaželjna naj bo vsaka. Vsaj „Slovenski Gospodar“ ne bode samo suhoparen školnik, ampak prinašal bode tudi dopise in zanimive novice iz vseh krajev in še včasih kako smešnico in vganjko. Tri goldinarje na leto premore skoro vsak gospodar in česar se nauči za gospodarstvo in svet, to mu povrne naročnino z obilnimi obrestmi.

Cena mu bode zatoraj za celo leto z poštnino vred, ali pošiljanjem na dom	3 fl. — kr.
za pol leta	1 „ 50 „
in za 1/4 leta	— „ 80 „
Brez pošiljanja na dom pa za celo leto	2 „ 50 „
za pol leta	1 „ 30 „
za 1/4 leta	— „ 62 „

Prosimo zatoraj vse častite naročnike, kateri so se na celo leto naročili naj nam blagovolijo še poslati za drugo polletje 30 kr. one pa, kateri so samo na 1/2 leta naročeni, naj še nam dalje zvesti ostanejo in za drugo polletje blagovolijo poslati 1 fl. 50 kr.

Nekaj za vsakdanjo rabo.

IV.

„Slov. Gospodar“ ima ne daleč od Maribora prijatla kmečkega stanu, s sivo glavo in sem ter tje zastarelimi mislimi, pa častivrednega, kakor njegova stara noša in stare šege in poštenega, kakor stare petice, katerih še ima nekoliko v svojej skrinji. Kadar „Gospodarju“ opravila pripuščajo in se hoče malo odahnuti, rad obiše svojega znanca in naročnika in si sme svest biti, da ga on tudi prijazno in veselo sprejme. Ne tako pa zadnjič. Ne le, da mu ni hotela kakor sicer zelena kapica s častitljive glave, tudi roke mi ni tako srčno stisnil, kakor navadno. Ker sem ga poznal kot moža, ki to kar misli, tudi na vsa usta pové, si nisem glave belil zavoljo tega, češ, saj se bode sam prodal. In res, komaj sva se vsedla pod košato lipo, si ne more kaj ter se zjezi nad menoj: „No, lepa je ta! Ti si nam obljudil, da nas boš učil naših pravic in jih tudi zagovarjal pred svetom; zdaj pa nas greš črniti in obrekovati; toraj samo mi kmetje smo krivi, da nima še naš jezik tiste pravice in veljave, ki mu gre pred Bogom in ljudmi, kakor praviš v zadnjem svojem listu. O gospodi pa še ne črneš, še zagovarjal bi jo; no, se pač vidi, da vrana ne izkljuje vrani oči!“ In tako je šlo še nekoliko časa naprej, dokler si je mož srce olajšal.

Ker bi si bil vtegnil še kateri drugi naših kmečkih bravev kaj takega misliti, naj odgovorimo tu vsem vkup.

O gospodi sploh govoriti v „Slov. Gospodarju“ ni nam niti volja niti namen. V nemških šolah in po mestih se je nasrkala nemškega duha in postala ali mlačna ali je šla celo med nasprotnike; ker si je pridobila znanje sedajnega nemškega uradnega jezika, je tudi tistim, ki so sicer narodu pra-

vični, večidel za njih osebo vse edno, ali se uraduje nemški ali slovenski, in prvo še morebiti ljubše, ker se slovenskega niso vadili. Kot stan sploh nam je gosposki zgubljen. Kar imamo in bomo imeli narodne gospode, si jo bomo morali kakor dandanes — iz kmečkega stanu izrežati, žalibog večidel zato, da se že v drugem rodu ponemči. Saj se vsak dan lahko prepričamo, kako navadno kmečki sinovi, ki so zlezli v gosposko sukno odgajajo svoje otroke. Jezike vseh dežel in vetrov jih pustijo učiti, slučajno in poslom pa prepuščajo slovenski jezik; „materni“ tukaj ne moremo reči, ker naši kmečki gospodje radi snubijo zale Nemkinje in „materni“ jezik je tako iz hiše pregnan, predno je „mati“ v njej!

Tako, ljubi bravec, odrajtuje kmečki stan davek, o katerem se mu niti ne sanja. Da odrajtuješ davek od posestva itd., ti je znano; saj ga čutiš na krvavih žulih, in če bi nanj pozabil, opomnil bi te davkarski strežaj, če ne — boben; tudi o krvavem davku, kterega plačuješ s svojimi sinovi k vojaščini, ti pripoveduje žalostno srce. Da pa dostikrat s svojimi naj boljšimi sinovi, ktere si z toliko težavo in tolikim upanjem v više šole poslal, davek daješ ptujstvu, tega ne čutiš in ne veš; pa saj je tudi bolje, da tega ne veš.

Naj glavniji steber naše narodnosti je in ostane kmet; ž njim se bode rešila ali pogubila narodnost. In ker jo hočemo rešiti in spraviti do slavne zmage, ne smemo, — kakor Ribničan, ki je vedel, v kterej dolini bi moral iskati zgubljenega konja, a ga le šel v drugo iskat, med tem pa mu ga je snedel volk — narodnosti iskati tam kjer je ni, ampak pri kmetu in še enkrat pri kmetu. Veliko mlačnosti in nevednosti je tu še iztrebiti, in ako vsak stoji na svojem mestu — celi mož, je iztrebimo v kratkem, če tudi morebiti sem ter tje še pade kaka skeleča beseda — grenko zdravilo za hudo bolezen.

Solske stvari.

Spisal Franjo Čeh, Strmški.

(Dalje.)

Da pa bodo ljudske šole bolj praktične, je treba, da se takole vrstijo:

1. Domača šola,

ki se materna šola imenuje. Sem hodijo otroci od 3. do 6. leta.

V tej šoli uče matere svoje otroke iz stvarjenih reči Boga poznavati i njemu lepo služiti; dalej poznavati in imenovati take stvari, ki jih doma okoli sebe vidijo.

Prezreti tudi ne smejo, da uče otroke se snažiti, pregovarjati, se lepo vesti, pozdravljati domače in tuje ljudi, igrati, peti in se svojih telesnih udov posluževati.

Posebno skrb morajo matere imeti, da se otroci v domači šoli na duhu in telesu ne pokvarijo, kajti otroci potrebujejo v letih prvenstva tuje pomoči, in to pomoč je Bog materam in drugim odgojnikom naložil.

Kako nevsmiljeno ravnaajo taiste matere s svojimi otroki, ki jih v letih prvenstva celo samim sebi prepuščajo, da celo živino bolj ljubijo in za njo bolj skrbijo, kakor za srečo in blagor svojih otrok, ki nosijo v sebi podobo božjo!

Da pa domača šola stovrstni sad obrodi, je treba, da si stariši sami prizadevajo prav po krščansko se obnašati. Vsa njihova govorjenja in djanja morajo takošna biti, da otrokom z lepim zgledom svetijo. Oni morajo pametnega, modrega in priljudnega obnašanja biti. Varovati se morajo togote, prepira, kletve in drugih nepristojnosti. Oni morajo gledati na vsa otroška govorjenja in djanja; vedno morajo paziti na njihova nagnjenja in škodljive strasti, kakor tudi na to, da se otroci z domačimi in tujimi ljudmi lepo obnašajo ali vedejo. Posebno morajo gledati tudi na to, da otroci o pravem času molijo, o pravem času spat hodijo in o pravem času vstajajo.

Druga še bolj imenitna skrb starišev je ta, da otroci v slabe tovaršije in druge dobri odgoji nevarne kraje ne zahajajo.

Koliko mladenčev in deklic se skazi po neskrbljivosti starišev, da niso za nobeno rabo več in da le okoli tavajo, ko nekaj brezvestni Kajn, ter ljudem nepokoj delajo.

Ni skoraj bolj zaničljivega človeka kot je potepuh, pa tudi ni bolj spoštljivega, kot je moder, pošten mladenič, modra, poštena deklica, kajti taki so ljubi Bogu in vsem pravičnim ljudem.

O da bi vsi stariši in redniki premislili, da imajo izročene otroke na svoji vesti, in da na njihovi odgoji visi vsa otroška sreča, bodi si časna ali večna.

Dragi stariši! Vašemu varstvu so otroci izročeni, vaši odgoji priporočeni in sicer tako, da bodo dobri, bogoljubni, modri, krepostni, in čvrsti državljani.

Govorje vam, ako se eden mlajših pogubi, pravi sveti Duh. Strašna sodba čaka vas.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske stvari.

Trsoznanstvo.

(Dalje.)

Sostava trtnih plemen.

I. vrsta.

Grozdje s drobnimi okroglimi jagodami, kterih primer je k večem 6 črt visok in širok.

1. red. Listje nago.

1. razred: listje s 3 capami, žile gole.

Opomba. Dobre in hvaljene domače, kakor tudi tuje trte sploh krivo „avslendarske“ imenovane, se bojo nekaj bolj obširno, druge manj znane in vredne pa kratko popisale, da „Slov. Gosp.“ preveč prostora ne izgubi, in se lahko o drugi priložnosti kake pomote popravijo, post: ime, vrednost, vrščenje, kakor bo v vsakem razredu sledilo, in slovenski vinorejci so še na dalje prošeni, trtna plemena, posebno domača, popisati in v poskušni vinograd podpisanemu poslati, vse to za povzigo vinorejce na Slovenskem.

Štev. 1. Zdenčajevce modri (blane Zdenčajtraube), se na Hrvaškem tudi kleščece, črnina, mala slaska imenuje; nemški vinorejci so ga vendar enkrat prilično krstili (kar se malokdaj zgodi) namreč po nekem slavnem hrvaškem gospodarju ali vinorejcu, tedaj primimo taka imena. Popis se takole pri vsaki trti vrsti:

Trs Zdenčajevce je pritličast, rožje tanko, rjavo, vršiči svetlordeči, kolenca komaj 1½“ dolga oči drobne, špičaste, daleč vsaksebi.

Listje je malo, svetlo, okroglo, malokdaj verugasto, samo trišpičnato; stranske veruge so komaj po podaljšanem zobu zaznamovane; petljina veruga pa je čez petljo tesna, potem obočno razširjena in odprtina zlo široka.

Grozdje je malo, gosto, enojno, malokdaj rahlo; recelj je droben, srednje dolg, voščenožolt; drobne jagode so lepe, okrogle, črnomodre, močno belo naduhane (weissduftig), rjavobrazgotinaste, pod nekaj vlečljivim mešičkom je mehko meso, s 1—2 peškama; jagodni receljček je debel, bunkica (Wulst) tudi bolj debela, modrordeča, gladka. Jagoda je prav zgodaj modra in v navadnem času zori.

Vrednost. Trs se prilično izreja, in kratko rezan da obilo sladkega aromatičnega grozdja, če se visoko pusti, postane slab in prinese raztrešeno grozdje. Žlahno dišavno in prijetno okusno izvrstno črno vino v Fedrovskih goricah (ali kakor se bolj imenuje) okraja Reškega in Ravenskega na Hrvaškem, kder se ova trta skupoma pogosto nahaja, ima slavo tudi od te, zato se prav srčno priporoča.

Štev. 2. Kavkazec (Longs von Kaukasus, tudi rothsäftige Zanisrebe imenovan), je nek iz Arkanke gore v Kavkazu doma, drugi trde, da je iz Oregonskih gor iz Amerike.

Trs vsako leto neizmerno dolgo, široko, rdeče mladje žene, zato je tudi, ker se najhujega mraza ne boji, posebno s svojim svetlim bršljinastim listjem pripraven za šatore in nima druge vrednosti toliko ker je jagoda drobna, 4 peškata, samo rdeči sok še nekaj velja, ker imamo dozdej komaj 2 trti s rdečim sokom.

Listje je celo tenko, gladko, nerazdeljeno, le dolge špice ga dele na 4 ogle, zgubano, zelo dolgo špičasto nazobčano, brez pravih stranskih verug.

(Dalje prihodnjič.)

Slovenski župan.

(Dalje.)

Dosedajni članki so menda vsakemu kolikor toliko pokazali, kakošen naj bo župan. Ni pa še zadosti, da ima župan vse omenjene lastnosti, on mora tudi vedeti

II. Ktera so županova opravila.

To je drugi oddelek, v kterem se bo županom pokazal krog, v kterem morajo delati. Županova opravila določuje